

מעדני כתב

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת שלח תשפ"א שנה שנייה גליון 91

בעניין בעל קורא שבידך ברכה לאחריה במקום העולה האם על העולה לברך לאחריה

אלא דאכתי יש לומר דכשהעולה סומא שהוא אינו חייב בברכה משום שאינו קורא מתוך הכתב להכי ברכתו אינו עולה אלא להקורא בתורה, אבל כשהעולה קורא מתוך הכתב גם הוא חייב בברכה וא"כ לא עלתה לו הברכה שבידך הש"ץ, וכמו שנת"ת דכיון שרצה לברך בעצמו הרי לא נתכוון לצאת בברכתו של הקורא, וא"כ אע"פ שהתורה נתברכה לאחריה אבל אכתי חייב העולה בברכה לאחריה משום חובת דרמייא עליה ידידה.

ונראה דאפי' למש"כ הרעק"א בגליון השו"ע סימן רי"ג דבברכות דרבנן גם אם לא נתכוון לצאת יוצא יד"ח וא"כ הכי נמי נימא דיוצא העולה יד"ח, מכל מקום הכא שנתכוון לברך בעצמו הרי זה כאינו רוצה לצאת בברכתו של הש"ץ הקורא, ואינו יוצא כשיש לו כוונה הפכית וכמו שנת"ת, וביותר י"ל שאם המבדק אינו מוציא את הרבים בברכתו א"כ הקורא המבדק בוודאי לא נתכוון להוציא את העולה ובוהו גם בדרבנן אינו יוצא בברכתו ולהכי צריך לחזור ולברך.

יבואר מה שכתב בביאור הגר"א שהבעל קורא חייב בברכת העולה

והנה מה שנתבאר בשם רבינו הגר"א שהעולה מבדק עבור הקורא ולהכי יכול הסומא לעלות ויברך עבור הקורא, ומבואר לפי"ז שהקורא חייב בברכה אלא שהעולה מוציא, ולכאורה קשה מהא דכתב השו"ע בסימן ק"מ שאם הקורא בתורה נשתתק באמצע קריאתו העומד במקומו יתחיל ממקום שהתחיל הראשון ויברך בתחילה ובסוף, וטעמא דמילתא משום דאם ימשיך במקום שהפסיק הראשון ויברך לאחריהם בלבד נמצא דהפסוקים הראשונים היה להם רק ברכה לפניה והפסוקים האחרונים יהיה להם רק ברכה לאחריה, ואם גם יברך לפניה נמצא שהפסוקים הראשונים היו בלא ברכה לאחריה, ולכן מתחיל ממקום שהתחיל הראשון ומבדק לפניהם ולאחריהם כדי שיהא לו ברכה לפניה ולאחריה, ומשום דס"ל שהציבור אינם יוצאים בברכתו ולהכי אם יעלה אחר וימשיך קריאתו נמצא שאין לו ברכה לפניה, וכתב הרמ"א שם דגם בזמן הזה שש"ץ קורא דינא הכי.

ולכאן אי נימא שהקורא מחוייב בברכה ורק יוצא בברכת העולה א"כ אמאי בנשתתק לא ימשיך הקורא בקריאתו הרי הוא יצא בברכת העולה, ומבואר לכאורה שאין הברכה עולה בשביל הקורא דאין חייב בברכה אלא העולה בלבד, ולכן אמרו שצריך העולה השני לקרוא מתחלה בברכה לפניה ולאחריה וצ"ע.

שמעתי שבבית כנסת אחד היה הלוי הבעל קורא, ובהיותו לוי היחיד בבית הכנסת הורגל שכל יום שני וחמישי היה מקבל עליית לוי, ופעם אחת הזדמן שם אורח לוי וקראוהו לתורה ובידך את הברכה הראשונה של ברכות התורה, וכשסיים הבעל קורא את הקריאה מכח ההרגל שלו שתמיד הוא עולה בלוי שכח שהפעם עלה מי שהוא אחר בעליית לוי ומיד איך שגמר את הקריאה בידך הבעל קורא את הברכה השנייה של ברכות התורה, ונשאלה השאלה אם העולה האורח צריך לברך את הברכה השנייה על קריאת התורה או סגי בזה שהבעל קורא בידך את הברכה ושוב אין צריך לחזור ולברך ברכה זו.

והנה כבר נתבאר בגליון הקודם דנחלקו הראשונים אם ברכת העולה הוא עבור כל השומעים או אינו אלא עבור העולה בלבד, והנה אם ברכת העולה היא ברכה לכל השומעים וכולם יוצאים בברכה זו א"כ שפיר יוצא העולה בברכת הבעל קורא ואין צריך שוב לברך, אבל אם אינו מבדק אלא לעצמו א"כ לא נתכוין הבעל קורא להוציא את השומעים ונמצא שלא בידך העולה לאחריה, וגם אם ברכת הקורא עלתה לברכה שאחר הקריאה אבל העולה שחייב גם כן בברכה לא יצא יד"ח.

אכן יש לומר דהכא לכו"ע לא יצא העולה יד"ח, ומשום דהרי העולה חשב לברך בעצמו וא"כ מסתבר דלא נתכוון לצאת ממנו, וכל שלא נתכוין לצאת הברכה לא יצא יד"ח.

יבואר דהקורא חייב בברכה והעולה מוציא יד"ח וכשהקורא מבדק שפיר מבדק

אמנם היה אפשר לומר שגם אם השומעים אינם מחוייבים בברכה, והמבדק ברכת התורה אינו מוציאם מכל מקום היכא שבידך הבעל קורא לאחריה אין צריך העולה לברך, דהנה הרמ"א סימן קל"ט ס"ג כתב בשם מהרי"ל שמעלין סומא לקריאת התורה אע"פ שאינו קורא מתוך הכתב, וכתב בביאור הגר"א שם בטעמא דמילתא שמבדק אע"פ שאינו קורא בעצמו, משום שהוא מבדק עבור ש"ץ הקורא שהוא חייב בברכה והעולה מבדק בשבילו, ולדבריו יש לומר דהכי שהקורא בידך לאחריה נפטר העולה מחיוב ברכה ידידה ואין צריך שוב לברך, דהא כל ברכת העולה אינה אלא לצורך הש"ץ הקורא, וא"כ כשבידך הש"ץ בעצמו ודאי דמהני.

בעניין אם מי שאין לו יין לקידוש אחר תפלת מוסף בשבת אם מותר לאכול בלא קידוש אע"פ שיהא לו יין לאחר זמן

ומבואר דבשחרית ס"ל דאין צריך להמתין כלל משום שסמך על הי"א שהוא הראב"ד בפכ"ט משבת שהתיר לאכול קודם קידוש שחרית*, וכשאין לו יין יכול לסמוך עליו.

וכ"כ במ"ב שם סק"י והוסף שאין לו לבטל מצות עונג שבת בשביל קידוש היום, ומשמע שבצירוף שהוא ביטול ענג שבת יכול לאכול קודם קידוש היום, וא"כ גם כשיש לו לאחר זמן מ"מ איכא ביטול עונג שבת במה שכעת אינו יכול לאכול, ולכן יכול לאכול בלא קידוש.

ולכאורה קשה דהנה אם רוצה לאכול קודם מוסף בלא קידוש כתב במשנה ברורה סימן רפו וז"ל כתב בא"ר והובא בשע"ת דאם חלש לבו ואין לו יין ולא שאר דבר לקדש עליו רשאי לאכול פירות וה"ה מיני תרומא מה' מינים קודם מוסף אף בלי קידוש, אבל בלא"ה אין להקל, עכ"ל, וכונתו דקודם מוסף שאינו יכול לסעוד סעודה

נשאלתי אם בשבת בבוקר לאחר תפלת מוסף אין לו יין ויחיד שיהא לו יין לאחר זמן האם יכול לאכול בלא קידוש או שצריך להמתין עד שיהא לו יין.

הנה כתב ברמ"א סימן רפ"ט דבשבת שחרית אם אין לו יין אוכל בלא קידוש, ובמגן אברהם שם כתב וז"ל 'אוכל בלא קידוש, פי' כשיש לו פת אומר המוציא על הפת ואסור לאכול דבר אחר קודם לכן ואם אין לו פת אוכל ד"א בלא קידוש, ומשמע ברא"ש ובתוספות פ' ע"פ דה"ה בקידוש הלילה אם אין לו פת אוכל בלא קידוש, דכתבו מקום שאין יין ובבית הכנסת א"א לקדש בפת לאורחים, ש"ץ אומר ברכה מעין ז' ויוצאים בזה, א"כ כל אדם נמי יוצא בזה במה שמקדש בתפלה, וכמ"ש רס"י ער"א, וכ"מ בהג"מ פכ"ט שכתב ולא אמרו בת טות אלא להבדלה דשאני אפוקי יומא מעיולי יומא עסי' רצ"ו ס"ג מ"ש, ומ"מ נ"ל דאם מצפ' שיביאו לו ימתין עכ"פ עד חצות לילה, אבל בקידוש היום אין צריך דהא י"א שמותר לאכול קודם וכדאי הם לסמוך עליהם בשעת הדחק, עכ"ל.

גביו, ואם שחט בסכין יפה שחיטה כראוי אחד העכו"ם ואחד הכותי או גר תושב שחיטת נבילה, וקרוי בעיני שאף זה מדברי סופרים שהרי טומאת ע"ז וטומאת תקרובתה מדבריהם כמו שיתבאר, ובגלל ע"ז נתרחקו הכותים ונאסרה שחיטתו, וא"ת והלא היא אסורה באכילה דין תורה, לא כל האסור באכילה מטמא שהרי הטרפה אסורה וטהורה, וא"ת להיבית כרת על טומאה זו על ביאת מקדש ואכילת קדשו אלא בראיה ברורה, עכ"ל, ובהשגת הראב"ד כתב וז"ל א"א זו היא אחת מסבירותיו ואין בכולן פחותה מזו כי עובדי כוכבים הם כבהמות ואין מטמאין ואין מיטמאין עם הדומה לחמור הן גוים כמר מדלי ואת כולם ישא רוח והחושב אותם לכלום אסף רוח בחפניו, עכ"ל.

* הנה הרמב"ם פרק כ"ט משבת הלכה י' כתב וז"ל ומוצוה לברך על היין ביום השבת קודם שיסעוד סעודה שנייה, וזה הוא הנקרא קידושא רבא, מברך בורא פרי הגפן בלבד ושותה ואחר כך יטול ידיו ויסעוד, ואסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיקדש, וגם קידוש זה לא יהיה אלא במקום סעודה, עכ"ל, ובהשגת הראב"ד שם השיג על מה שכתב הרמב"ם שאסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיקדש, וע"ז כתב וז"ל א"א בחיי ראשי א"א מסבירא אמרה לא סבר מימינו סברא פחותה מזו ולפי שקראוהו קדושא רבא יצא לו, ואינה כלום, שכבר נתקדש היום בכניסתו על היין קודם שיטעום וכו' עכ"ל.

ובדרך אגב הרי לשון זה מצוי בהשגת הראב"ד גם על הרמב"ם בפרק ב' מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה י' וז"ל הרמב"ם שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא ואפילו ישראל עומד על

גמורה ס"ל להנחלת צבי שהובא בא"ר שאינו חייב בקידוש, משום דלא חייבו קידוש אלא אם יכול לקדש במקום סעודה גמורה, ובצירוף שיטת הראב"ד דלא נאסר כלל לאכול קודם קידוש שחרית התיר בחלש לבו לאכול קודם קידוש.

ולכא' קשה דהא בס"י רפ"ט במקום ביטול עונג שבת ובצירוף שיטת הראב"ד שלא אסרו לאכול קודם קידוש שחרית התיר לאכול בלא קידוש גם אם לא חלש לבו, ולמה קודם מוסף כשיש עוד צירוף להתיר לאכול משום מה שחידש הא"ר בשם הנחלת צבי שקודם מוסף אינו חייב בקידוש משום שאינו יכול לקבוע סעודה קודם מוסף לא התיר אלא אם חלש לבו, והעירני לזה ידידי הרב הגאון ר' אברהם ברוך גודמן שליט"א. **ואפשר** ליישב בדוחק דקודם מוסף שאינו זמן סעודה לא התירו לאכול קודם קידוש אלא בחלש לבו, ובצירוף שיטת הראב"ד והנחלת צבי, אבל כשהגיע זמן סעודה אם אין לו יין לקדש עליו משום ביטול עונג שבת לא חייבוהו להמתין אפי' בלא חלש לבו.

ובעיקר הסברה שמי שאין לו יין אוכל בלא קידוש יש לומר דכל היכא שאין לו יין לא נתחייב בקידוש שהרי אין לו במה לקדש, וא"כ לא נאסר באכילה שהרי לא

אסרוהו באכילה אלא משום שרמיא עליה חובה, לקדש אבל במקום שאין לו יין לקידוש אינו אסור לאכול קודם קידוש ולכן התירו במקום ענג שבת.

יבואר אם יכול לסמוך לעשות קידוש במקום סעודה על הפירות

והנה במשנה ברורה סימן רע"ג ס"ק כ"ו כתב לגבי אם מהני קידוש במקום סעודה בפירות וז"ל והנה בשלטי גבורים כתב דאף בפירות ד', דכל סעודת שבת נחשבת קבע, אך דעת הטור ושו"ע עיקר, אך אם חלש לבו קצת ואין לו עתה מחמשת המינים לסעוד אחר הכוס דעת איזה אחרונים דיש לסמוך על הש"ג בשחרית אבל בלילה בודאי אין לסמוך עליו דשארי פוסקים לא ס"ל כוותיה, עכ"ל, ומבואר בדבריו שלא התיר לעשות קידוש על הפירות אלא אם חלש לבו קצת אבל בלא"ה לא התיר לעשות קידוש על הפירות ולא סמכינו על השלטי גבורים בזה, ולכאורה קשה שהרי כתב בסימן רפ"ט שאם אין לו יין לקידוש יכול לאכול בלא קידוש כלל משום ביטול ענג שבת ולמה לא התיר לקדש על היין ולאכול סעודת פירות אחר כך אלא אם חלש לבו וצ"ע.

יבואר אם צריך לחזור על הפתחים בשביל קידוש של יום

גמור יקדש עליו דבשעת הדחק יכול לסמוך דחשיב פת ובפרט שנחלקו הראשונים בגדר פת הבאה בכסנין וכל פת מונונת יש להסתפק אם הוא פת שמברכין עליו המוציא ולכן הוא עדיף מאשר לאכול פירות בלא קידוש כלל. **וקודם** מוסף בודאי לא יאכל עד שישאל על הפתחים ליין לקידוש משום שחזינו שלא התירו לאכול בלא שחלש לבו ולכן לא יאכל עד שישאל יין לקדש עליו.

יבואר דגם לשאר מצוות צריך להזדקק לבריות

והנה ברבינו יונה ביסוד התשובה כתב וז"ל 'ואל ילך אדם במצות הבורא בקרי [עו'] תנ"כ בחקותי פ"ה ה"ה כאדם העושה דבר במקרה פעמים עושה ופעמים מניח] אלא כולם יעשה תמיד ואל יניח בשום ענין לא מפני עצלות ולא מפני הבושה כגון אדם שרגיל לאכול שלש סעודות שבת ונתארח אצל בני אדם שאינם מתחזקים באותה מצוה אל יניח המצוה מפני הבושה כי אינו לה לאותה בושה אלא יעני פניו ויאמר שימו לחם ואסעד כמצות הבורא וכן כל כיצוא בזה', עכ"ל. **ומבואר** דאפי' לצורך סעודה שלישית עליו להזדקק לבריות, ואין לומר שאורח שאני שהרי גם באורח שייך בזה בושה גדולה כיון שהם אינם רגילים לאכול סעודה שלישית, ומבואר בדברי המשנ"ב בבבא אורח הלכה בסימן תרנ"ו בד"ה אפי' בסופו שכתב שצריך לשאול על הפתחים לצורך קיום כל מצוות התורה.

בעניין אם בני ביתו של אדם חייבים בברכת האורח

בעה"ב וא"כ ע"ז לא נאמר שאם מסרב לברך יתקצרו ימיו ושנותיו. וכ"כ בשער הציון ס' ר"א סקט"ז וז"ל ובזמננו שכא"ל בברך בעצמו אינו יודע אם שייך דין זה, עיי"ש שהניח זה בצ"ע, אך בודאי שאין ראוי לסרב לברך על הכוס בלי סיבה כמש"כ בשו"ע שם סע' ד' שצריך לחזור שיתנו לו כוס של ברכה, וכ"כ שם במ"ב סק"ד דאין נכון לאדם לדחות מצוה הבאה לידו.

ובאמת גם בזמן הגמ' שהיה אחד מברך לכולם אינו מובן אמאי כשמסרב לברך נחשב שמסרב לברך את בעה"ב הרי אפשר שאחר יברך ברכה"ז והוא יברך את ברכת האורח, ומבואר לכאורה דברכת האורח אינו אלא כהמשך לברכת המזון שמברך, ואפי' שהשומע גם יצא יד"ח ברכת המזון מדין שומע כעונה מכל מקום המברך בעצמו עדיף טפי להמשיך בברכת המזון ידידיה את ברכת האורח, ולהכי רק כשמסרב לברך ברכת המזון מתקצצין ימיו שבזה מסרב לברך את בעה"ב באופן היותר נעלה.²

ואכתי יש לעיין בזה, דלא מסתבר שאם יברך ברכת האורח אחר שמיעת ברכת המזון שיתקצרו ימיו בזה, דסוף סוף בירך את בעל הבית ושפיר מתקיים בו ואברכה מברכין.³

דכשמקבל טובה מחבירו ברכתו מועילה, והתורה נתנה לו כח הברכה, דאי לאו הכי מאי מהני מה שמברכו, והדברים מפורשים בדעת זקנים מבעלי התוספות בפרשת משפטים ע"פ "כי היא כסותו לבדה היא שמלתו לעורו במה ישכב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני", ופירש הדעת זקנים דקאי אדלעיל מיעה, "אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו" ואם אתה עושה כן, "והיה כי יצעק אלי" ותפלה עליך על כל הטובה שעשית לו ושמעתי תפלתו "כי חנון אני" כמו שאתה חנון ומרחם על בריותי, שהרי בעל חוב קונה משכון ואתה רחמת על זה, אני שנקרא חנון ארחם ואחון עליך ואברכך, עכ"ל. וא"כ "ל דרך על ברכה כי היא שסגולתה גדולה מאד הקפידו חז"ל שמי שמסרב לברך יתקצרו ימיו.

² ויעיין בשו"ת שבת הלוי חלק א סימן נא שעמד בזה והקשה שאם אפשר לעשות כאשר אנו עושים דבע"כ מברך, והאורח יברך ברכת אורח לבעה"ב, א"כ אמאי חייבו לבעה"ב לוותר על מצות בהמ"ז על הכוס כדי לגרום שהאורח יברך ברכת האורח, הרי אפשר שבעה"ב יברך, והאורח יעשה כמצווה ויברך את בעה"ב ברכת אורח, ומה משמע דלא שייך עיקר ברכת אורח רק אם הוא מברך בהמ"ז להוציא ומברך בקול רם להוציא גם לבעה"ב ואנן זה מוסיף ברכת אורח וכדמשמע במג"א ג"כ.

ואם צריך להמתין כדי מיל או צריך לשאול על הפתחים, נראה לכאורה דכיון שעל כסא דהרסנא צריך לשאול על הפתחים כמבואר בפסחים (דף ק"ב). תנא דבי אליהו אע"פ שאמר רבי עקיבא עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות אבל עושה הוא דבר מועט בתוך ביתו מאי ניהו אמר רב פפא כסא דהרסנא כדתנן רבי יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים, וא"כ לקידוש היום שהוא חשוב מכבוד היום כדאייתא בפסחים (דף ק"ה). כבוד יום וכבוד לילה כבוד יום קודם ואם אין לו אלא כוס אחד אומר עליו קידוש היום מפני שקידוש היום קודם לכבוד יום, ומבואר דקידוש היום עדיף מכבוד היום ואם מחזור על הפתחים לצורך כבוד יום כ"ש שמחזור על הפתחים לצורך יין לקידוש היום.

וכן מבואר בבבא אורח הגר"א סימן תרע"א דלקידוש היום צריך לחזור על הפתחים מהא דכתב דמזה שלכבוד יום צריך לחזור על הפתחים אנו למדים דלגר חנוכה גם כן צריך לשאול על הפתחים שהרי קידוש היום עדיף מכבוד יום ומאחר שלכבוד יום מחזור על הפתחים כ"ש שמחזור על הפתחים לקידוש היום ומאחר דגר חנוכה וקידוש היום נר חנוכה עדיף כמבואר בשבת דף כ"ג להכי צריך לשאול על הפתחים גם לצורך נר חנוכה. **אכן** לקידוש של יום אם חשוב מכבוד היום לא שמענו מהגמ', ואי נמא דהוא חשוב מכבוד היום א"כ גם לקידוש של יום מחזירין על הפתחים.

ונראה שיש לו פת הבאה בכסנין יכול לעשות קידוש על פת הבאה בכסנין שהרי בקבע עליו סעודה חשיב פת לברך עליו ברכת המזון וא"כ כשאין לו יין או פת

מדינא דגמ' האורח צריך לברך לאחר ברכת המזון ברכת האורח, כדאייתא בגמ' בברכות דף מ"ז ע"א אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי בעל הבית בוצע ואורח מברך וכו' ואורח מברך כדי שיברך לבעל הבית, והחמירו בזה חז"ל מאד עד שאמרו בגמ' בברכות דף נ"ה ע"א דמי שנותנים לו כוס של ברכה לברך ואינו מברך גורם שיתקצרו ימיו ושנותיו שנא' ואברכה מברכין ופירש רש"י שם דהמברך ברכת המזון הרי מברך לבעל הבית, וא"כ נמצא שבזה שמסרב לברך ברכה"ז הוא מונע ברכה מבעה"ב שהוא מזרע אברהם שנא' בו ואברכה מברכין ומכלל הן אתה שומע לאו שיהיה לו ההיפך מברכה וגורם שיתקצרו ימיו ושנותיו.

יבואר אם מהני ברכת האורח גם בשומע ברכת המזון מהמברך

והנה לכאורה כל זה שייך רק בזמן הגמ' שהיה אחד מברך ברכה"ז ומוציא את כולם יד"ח, וא"כ רק המברך היה מברך את ברכת האורח ולכן כשאנו רוצה לברך ברכה"ז נחשב שאינו רוצה לברך את בעה"ב. אבל בזמננו שכל אחד מברך ברכה"ז בעצמו א"כ כל אחד חייב לברך ברכת האורח, וכשמסרב לברך אינו מסרב בזה לברך את

³ והנה שמעתי מאמור"ר זצ"ל שהגאון הצדיק רבי חיים ברים זצ"ל היה נוהג שכל אחד שהיה מבקש ממנו ברכה היה מברך אותו, והסביר שנוהג כן עפ"י הגמ' הנ"ל דמי שמברך את ישראל שהוא מזרעו של אברהם אבינו וזכה לברכה מהקב"ה שנאמר בו ואברכה מברכין, ומי שנמנע לברך גורם שיתקצרו ימיו ושנותיו. אך חזינו שהרבה גדולים לא נהגו כן, ומרן המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל לא היה מברך כל אחד שביקש ממנו ברכה, ואירע פעם אחת שהייתי עם אממור"ר זצ"ל אצל, ואממור"ר ביקש ממנו שיברך אותו, והוסף לו שאני נכד של ר' שמואל הלל שיעקב זצ"ל שהיה מגדולי בעלי המוסר בירושלים והכירו עוד מקלם, והביא את מרנא בעל הפרי יצחק והגה"צ ר' נפתלי מאמסטרדם לירושלים, ואמר לנו המשגיח שהוא נכד של אברהם אבינו, שלא ארב שהאדם מסתמך על ייחוסו, וענה לו אממור"ר שגם אני נכד של אברהם אבינו, ואמר מרן המשגיח שאם הוא ירצה הוא ייחוסו, ולא בירך כל אדם בקל, וכן מרנא בעל החפץ חיים לא בירך כל אחד מה שבקש, כמו שידוע שמרן בעל משנת ר' אהרן בקש ממנו ברכה לעוד ילדים ולא ברכו שאמר שבזמננו קשה לגדל הבנים לתורה וליראה, ונראה דלא חיששו למה שאמרו ואברכה מברכין דמכלל הן אתה שומע לאו, וצ"ל דמה שהחמירו חז"ל במי שמסרב לברך את בעה"ב הוא משום דכשמקבל טובה מחבירו יש כח לברכתו שמתקבלת, וכמש"כ "ושכב בשלמתו וברכך", והיינו

יבואר שאורח מברך קודם הכהן והגדול בשביל לברך את בעל הבית

והנה בשו"ע ס' ר"א סעיף א' כתב גדול מברך אפילו בא בסוף ואם רצה ליתן רשות לקטן לברך רשאי, והני מילי כשאין שם אורח אבל אם יש שם אורח הוא מברך אפילו אם בעל הבית גדול ממנו כדי שיברך לבעל הבית. והיינו דאפילו שתלמיד חכם קודם לכל מ"מ כיון דכשהאורח מברך יש בזה תועלת ורווח לבעל הבית שהוא מברכו לכן אינו צריך לכבד את הת"ח, ובאמת מכל מצוה שאדם עושה הוא מתברך אך חזינו דהברכה שבא ע"י ברכת האורח חשיבא טפי וזכותו של בעל הבית ליזכות בברכה זו. **וכ'** שם הביאור הלכה דאם בעל הבית רוצה לברך בעצמו ודאי שיכול, דאם חזינו דכל שיש בזה תועלת לבעל הבית אי"צ לכבד את הת"ח א"כ גם כשבעה"כ רוצה בעצמו לברך אי"צ לכבד את הת"ח, אך כשהוא אינו רוצה לברך בעצמו אלא רוצה לכבד את אחד מן המסובים בזה הוא צריך לכבד את הת"ח. **ולכא'** צ"ב במאי עסקינו, דלמה כשיתן להת"ח לברך יפסיד את ברכת האורח, וכי הת"ח פטור מברכת האורח. והיה נראה להוכיח מזה דבני ביתו של אדם אינם צריכים לברך ברכת האורח כיון דאינם חשובים אורחים, והכא מיירי שאותו ת"ח הוא אחד מבני הבית ואם הוא יברך ברכה"ז לא יברך את ברכת האורח, ולכן אמרו ליתן לאורח לברך כדי שיברך את בעה"ב.

יבואר דבני בית חשיבי כאורחים לברך ברכת האורח

אך במ"א שם (סק"ב) הקשה במש"כ הרמ"א שבעל הבית יכול ליתן לברך לכל מי שירצה וכתב במג"א וז"ל קשה ממ"נ אם נותן לברך לאחד מב"ב פשיטא דגם הם אורחים לענין זה שמברכין לבעה"ב, ונ"ל דאם סמך על שלחנו ומשלם לו דמי מזונו ואותו א"צ לברך לבעה"ב רשאי ליתן לו לברך, עכ"ל, ומבואר מדבריו דבני ביתו חשובים כאורחים לענין לברך לבעל הבית אבל אם נותן דמי מזונו אי"צ לברך לבעה"ב, ולדבריו מיושב גם מה שכתב השו"ע שאורח מברך במקום כהן או ת"ח והיינו במקום שאינם אורחים אלא משלמין על מזונו אבל בני ביתו חשובים כאורחים לברך ברכת האורח. **ונמצא** לפ"ז דגם בני הבית שסמוכים על שולחנו צריכים לברך ברכת האורח, וכן בחורי ישיבה כשאוכלים בישיבה צריכים לברך ברכת האורח וכמו בני הבית שצריכים לברך, ואעפ"י שהם משלמים שכר לימוד מ"מ זהו סכום אפסי לעומת ההוצאות שיש לישיבה, ובדאי חשיבי כאורח לענין זה שצריכים לברך ברכת האורח לראש הישיבה, ואפילו שאין ראש הישיבה סוּעָד מ"מ לכאורה אי"ז פוטר מלברך ברכת האורח, אמנם יעויי' בנשמת אדם כלל מ"ו שכ' דכשאין בעה"ב סוּעָד עמם אין צריך לברך ברכת האורח וביאר עפ"י זה דברי הוזהר בפרשת בלק עיי"ש. **אמנם** שמעתי שמרן בעל דרך אמונה שליט"א אינו נותן לבניו לברך ברכת האורח, וצ"ע בטעמא דמילתא, וגם לכאורה א"פ שאינם חייבים אבל סוף סוף כל ברכה של ישראל יש בו הכה של ואברהם מברכין ולמה לוותר על ברכתו של ישראל.

נסתפקו האחרונים אם הפקר חוזר לבעלים ביובל כמו מתנה ומכר, ומאחר ומדברי המשך חכמה בפרשת בהעלותך אנו למדן דס"ל דהפקר חוזר לבעלים ביובל באנו בזה לברור הדברים בדברי רבותינו. **והנה** ז"ל המשך חכמה שם עה"פ חוקה אחת וכו' ולגר ולאורח הארץ, בכל התורה כתוב "אורח" לברו, רק גבי פסח כתוב "אורח הארץ", נראה על פי שיטת רבותינו בתוספות פסחים דף ג' ע"ב דס"ל דכל מי שאין לו קרקע בארץ ישראל פטור מעשיית הפסח, עכ"ל.

יבואר קושיית החת"ס אמאי קרבן פסח דוחה שבת הרי בידו להפקיר את הקרקע ויהיה פטור מקרבן פסח

והביא עוד מהח"ס ש'הביא קושיא מאדם שקשה כברזל ה"ה ר' דוד דייטש שה"י מגדולי הוונגריה מהא דק"פ דוחה שבת, וקשה דבגמ' (שבת קלא.) איתא דלר"א מכשירי מצוה דוחין שבת, ויכול לעשות סוכה ולקצור לולב בשבת, ובמקומו של ר"א היו כורתין עצים בשבת לעשות פחמין לתקן את הסכין של המילה, ומקשינן בגמ' שם דא"כ יהי אפשר לעשות ציצית ומוזוזה בשבת, ומסקינן דמכשירי ציצית ומוזוזה אינן דוחין שבת גם לר"א משום דבידו להפקירן והתורה לא חייבה אלא ביתך וכסותך, והקשה ר' דוד דייטש וצ"ל דא"כ מכשירי פסח לא ידחו שבת הואיל ובידו להפקיר את הקרקע בא"י ומי שאין לו קרקע פטור מק"פ, ואי משום דכתבינו במועדו, א"כ נילף מהכא דמכשירין דוחין את השבת גם היכא דבידו להפקירן. **וכתב** המשך חכמה ליישב קושייתו דלא יועיל אם יפקיר את הקרקע, כיון דגם אם יפקיר חוזר לבעלים ביובל, וא"כ יש לו קנין הגוף בקרקע ולגבי חיוב קרבן פסח סגי בקנין הגוף שיש לו בקרקע, ולכן יהי חייב בק"פ גם אם יפקיר. **ובזה** יישוב אמאי בני בתירא (פסחים סו.) הסתפקו אם פסח דוחה שבת או לא, וקשה דהרי במדבר ה' פסח בשבת, דר"ח ניסן ה'י' בשבת וא"כ י"ד ניסן יצא בשבת, ומוכח דפסח דוחה שבת ומאי מספקא להו, אלא ע"כ צ"ל דבני בתירא היו בבית שני שאין היובל נוהג, ואפשר להפקיר את הקרקע ולא יחזור לבעלים ביובל, וא"כ נסתפקו דאפשר דפסח לא ידחה שבת, וכקושיית

נוסח הרחמן במקום ברכת האורח הנזכר בגמ'

והנה בהרחמן שאומרים לאחר ברכה"ז גם כן מברך את בעה"ב שאומר הרחמן הוא יברך את בעל הבית הזה, וא"כ אפשר דסומכים העולם ע"ז שיוצאים בזה יד"ח ברכת האורח, וכן מבואר בגמ' ס' ר"א סק"ה שכ' בספר לחם חמודות תמה למה אנו משנים נוסח הברכה דבעה"ב ממה שנאמר בש"ס, וכוונתו למה שמברכין הברכה בנוסח הרחמן וכו' ומשמע מדבריו דיוצאים בזה רק תמה למה משנים את הנוסח שאמרו בגמ', אך בודאי דלכתחילה צריך שיאמר הברכה כמו שאמרו בגמ'. **ובגמ'** בברכות דף נ"ה הלשון ואמר רב יהודה שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם מי שנותנים לו וכו' **כוס** של ברכה לברך ואינו מברך, ומשמע שזה דוקא כשמברכים ברכה"ז על הכוס אבל אם אין מברכים על הכוס אין קפידא שיברך האורח, וכ"כ בגמ', ובשער הציון שם סק"ד תמה איני יודע מנין לו למ"א שבלא כוס אין החיוב לברך את הבעה"ב, וכ' דאולי המ"א דייק כן מל' הגמ' דקאמר מי שנותנים לו כוס, וכמשנ"ת.

יבואר אם לומר הרחמן מיד אחר אל יחסרנו

והנה ברוב הסידורים נדפס ברכת האורח באמצע הרחמן וכ"ה בסידור יעב"ץ, אך ידוע בשם מרן הגרי"י שדקדק מלשון הרמב"ם דברכת האורח היא גמר של ברכה רביעית, דברמב"ם פ"ב מברכות ה"ז כתב וז"ל ברכה רביעית צריך להזכיר בה שלש מלכיות, וכשמברך האורח אצל בעל הבית מוסיף בה ברכה לבעל הבית עכ"ל, ומדכתב מוסיף בה משמע שזה חלק מברכה רביעית, ולכן הקפיד מרן הגרי"י דיברכו ברכת האורח לאחר על יחסרנו מיד, ואף לא ענה אמן לאחר על יחסרנו אלא בסיום ברכת האורח דשם הוא גמר ברכה רביעית.

אכן העירני ת"ח מפואר דיש מקום לומר דעדיף טפי לומר ברכת האורח אחר הרחמן שהרי כיון שאנו נוהגין לומר הרחמן בכמה גוונין כמש"כ בטור סימן ר"א א"כ כיון שמברך את הקב"ה בתחלה הרחמן הוא ימלוך עלינו לעולם ועד ראוי שיאמר הרחמן שיברך את הקב"ה קודם שיברך לבעה"ב, וכמו שמצינו בשם בן נח שהקדים ברכת אברהם להקב"ה שאמר ברוך אברהם וגו' וברוך קל עליו וגו' ואמרו בביקור"י כ"ה ו' דלכן נענש וניטלה ממנו הכהונה, ולכן היה ראוי לברך אחר שמברך להקב"ה, אכן י"ל דמאחר שכבר בירך את הקב"ה בכל הד' ברכות של ברכה"ז אינו חסרון במה שמקדים ברכת האורח מיד כדינא דגמ' וכמש"כ הרמב"ם ולכן יכול להקדים ברכת האורח לשאר הרחמן. **ולדברי** הגרי"י שדקדק ברמב"ם שברכת האורח הוא סיום ברכה רביעית אין בזה חסרון כלל במה שמקדים ברכת האורח קודם שאר הרחמן, דהא אכתי לא גמר ברכה רביעית עד שיברך הרחמן.

בעניין אם הפקר חוזר לבעלים ביובל

הגאון ר' דוד דייטש, ואין ראיה מפסח שהיה במדבר דהתם היובל נוהג ואינו יכול להפקיר את הקרקע, ולכן פסח דוחה שבת.
ובעיקר הדבר שכתב שבמדבר לא היה מהני להפקיר הקרקע משום שהיה חוזר ביובל קשה בתרת, חדא דאכתי לא היה הקרקע בידו וא"כ אין חייבין בק"פ, ואי נימא שא"י ירושה להם מאבותיהם אכתי קשה שהרי לא הגיעו לא"י ואכתי אין היובל נוהג וצ"ע.

יבואר דבידו להפקירו אינו סברא לפטור עצמו מקרבן פסח

ובעיקר קושיית ר' דוד דייטש וצ"ל לכאורה יש לחלק טובא שלא אמרו שמכשירי מוזהר וציצית אינן דוחין את השבת משום שבידו להפקירו אלא משום שסיבדו להפקירו ולא להתחייב הוא הביתך והכסותך הדיינו שביטולו מחייבת במזוזה ולחייב כיון שבידו להפקירו ולא להתחייב במזוזה להכי אמרינן שאינו דוחה שבת שהרי אינה חובת הגוף אלא אם הבית הוא שלו אבל בקרבן פסח פשוט שאין הקרקע בא"י מחייבת במזוזה אלא שיש תנאי בקיום המצוה שיהא לו קרקע בא"י אבל לא מסתבר שהוא המחייב של המצוה אלא קרבן פסח חובת הגוף הוא על כל ישראל להקריב קרבן פסח ולכן לא מהני מה שבידו להפקירו דסוף סוף הרי חיוב הגוף עדיין עליו גם אם יפקירו, ומסתבר שחייב הוא לקנות קרקע בא"י כדי להתחייב בקרבן פסח, ולהכי לא מהני סברא זו דבידו להפקירו בקרבן פסח.

קושיית הקוב"ש דאם אין כח לחכמים להקנות רק להפקיר אמאי ירושת הבעל למ"ד

שהיא מדרבנן חוזרת ביובל והרי לא מצינו דהפקר חוזר ביובל

הנה בקוב"ש (ב"ב אות שפ"ו) הקשה בהא דנחלקו תנאי אי ירושת הבעל דאורייתא או דרבנן, ובמשנה (בכורות נב.) אי ירושת הבעל לא חוזר לירוש האשה ביובל, משום דירושת הבעל דאורייתא, אבל אם ירושת הבעל דרבנן חוזר לבעלים ביובל, משום דהוי כמו מתנה דחוזר לבעלים ביובל, ומבואר בגמ' דהגידון אי ירושת הבעל דאורייתא או דרבנן הוא אי הוי ירושה או מתנה, דאי הוי דאורייתא אינו חוזר לבעלים ביובל, כיון דהוי ירושה, ואי הוי רק מדרבנן חוזר לירוש האשה ביובל כיון דהוי כמתנה.
והקשה הקוב"ש (ב"ב קד:) דהרי אי נימא דירושת הבעל מדרבנן לכאורה הכח שיש ביד חכמים להקנות הוא מדין הפקר ב"ד הפקר, וא"כ בשלמא אם הפקר ב"ד הפקר היינו

ה' וז"ל המשך חכמה בזה אמרתי מה נסתפקו בני בתירא אם פסח דוחה שבת, ולא פשוט מפסח מדבר, משום דפסח מדבר לא הוי יובל להפקיר קרקע שלהם, דחזרה ביובל בא, ואין זה הפקר מפיקע קנין הגוף של המפקיר, ועדיין מחייב בראיה ובפסח ד"ל יחמוד איש את ארצו" (שמות לב, כד.) אבל בבית שני, שלא נהג יובל מן התורה, הואיל ואין כל יושביה עליה (ערכין לב, ב), ואם כן יובל להפקיר קרקעות ויהיו פטורים בפסח, סלקא דעתך אמינא דלא דחי שבת, כדברי הרב דוד דייטש בתשובת חת"ס או"ח קד"ק, יעוי"ש, עכ"ל.

שב"ד הפקירו מהבעלים והקנו את המתנה לקונה, א"ש שחזור ביובל כיון דהוי כמתנה, אבל אי נימא דהפקר בי"ד הפקר היינו שב"ד אינם אלא מפקירים מיד הבעלים כמש"כ הרשב"א בגיטין דף ל"ו ואח"כ הבעלים זוכה מן ההפקר או שהקנתו לו חכמים מדרבנן אבל הכי שיש לחכמים מן התורה הוא להוציא ולהפקיר הנסכים מיד הבעלים א"כ אמאי ביורשת הבעל דרבנן חוזר לבעלים ביובל דהוי הפקרתו מיד הבעלים ואחר כך זוכה בו מדרבנן והפקר אינו חוזר לבעלים ביובל, עכ"ל. ומדבריו נראה דפשיטא ליה דהפקר אינו חוזר לבעלים ביובל.

יבואר אם שדה של הפקר חייב בשביעית

בקה"י (שביעית ס' ב') הביא ספק שנסתפקו בו האחרונים האם שדה של הפקר נודה בו שביעית, דהנה נחלקו הב"י והמבי"ט אם יש קנין לעכו"ם להפקיע מידי שביעית, והיינו דפליגי אם יש קדושת שביעית בקרקע בא"י ששייכת לגוי, ובדעת הב"י נחלקו אם חזר בו לומר שיש קדושת שביעית בשדה של עכו"ם, והחזו"א הכריע בתוקף גדול דגם בפירות נכרי יש קדושת שביעית.

וכתב שם שבספר תורת הארץ להגאון ר' משה קלירס זצ"ל נסתפק אם בשדה הפקר יש קדושת שביעית דכמו שאינו נוהג בשדה של עכו"ם שאינו שדך הכי נמי בשדה הפקר לא ינהוג בו

קדושת שביעית דאינו שדך, והביא רביה מהגמ' (מנחות פד.) דמקשינן איך מקריבים עומר בשביעית, הרי פירות שביעית ניתנו לאכלה ולא להפסד, ובעומר מקטירים את הקומין ע"ג המזבח והיו להפסד, ות' דכתיב "לדורותיכם" דמשמע דגם בשביעית מקריבים, ושוב הקשה דהא אפשר להפסיד את הקרקע וכן נוגה בזה קדושת שביעית, ומה נקריב את העומר, וא"כ אין רביה שאפשר להקריב עומר מושל בשביעית, ומוכח דגם בהקריב יש קדושת שביעית, וכתב לדון שם אי קצירכם נחשב גם מהקריב עי"ש.

ובקה"י שם הביא שראה בספר היובל שהעיר על ראיית התורת הארץ מהגמ' במנחות הנ"ל דלגבי מנחת העומר לא יועיל להפקיר השדה כיון דהפקר חוזר לבעלים ביובל וא"כ

בעניין גירות מתן תורה בקטן שנוכח דמי

וכתב והמקור של הדין דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי הוא מהאי קרא יעו"ש, וכ"ז דלא כמשנ"ת בדעת זקנים ובמהר"ל.

והנה במה שנתבאר שעמרים ה' חי אחר מות תורה, יעוין רמב"ן שמות
ע"פ אנוכי אלוני אביך שהביא ממדרש רבה שעמרים כבר מת והקב"ה
מייחד שמו על הצדיקים לאחר מותם וצ"ע.

ובעיקר מש"כ בדעת זקנים שה' כתוב על קברם אחי אהרן מן האב ולא מן האם וע"ב אמאי כתוב על קברם אחי אהרן ולא אחי משה.

ואפשר לומר דרוך דודו ע"פ מה ששמעתי בעם האוסטריזציה וצ"ל שביאר ההיא דוחכים דק"א ע"ב מרים מי הסגירה; ואם תאמר מהו הסגירה משה דהוא, ואין דרו ואהא את הנגעים, ואם תאמר אחוה מסגירה אהרן קרוב הוא ואין קרוב ואהא את הנגעים וכו', ובמהרש"א חב"א כתב דבמשה נמי חזי מ' לעימר קרוב הוא, אלא דהאמת קאמר דרו הוא, ולמ"ד כהן ח"ו מ' לעיני קרוב דרו הוא.

ואמר בזה האוסטרובצר וצ"ל דלמש"כ המהר"ל דבגירות דמותו תורה לא
מקינים בקטן שנוול דמי, א"כ אפשר דכ"ו אינו אל על מי שפנה עליהם
הר כגיגות, אבל משה שלא נפנה ההר עליו גירותו היה בקטן שנוול דמי,
להכי משה באמת אינו קרוב אלא זו ואהרן הוא קרוב ולדכי אינו רואה
את הנגעים.

בו לכם [ויעוין משך חכמה ריש שמות מש"כ בענין כפה עליהם הר כנגות ויתיהם, ולדבריו אין חילוק בין משה לשאר ישראל].

בעניין השמח בחלקו בקניין התורה שהוא גם השמחה ברוחניות

לז, שהרי יש אנשים פחותים ממנו, ואומר ב"ה יש לנו מעלות שאין לו, גדול שהרי יש לנו תבן.

וצריך לדעת דמי שיש לו מעלה של שמו בחלקו, שהגדל"א אומר שצריך את המעלה הזו גם בלימוד התורה, הוא יכול להצליח בכל מקום, והוא ה"י מאושר תמיד, ואפ"ל הוא גם ארבעים שנה ויבוא יצטרך ללמוד עם ילדים אלף בית הוא יכול להצליח כיון שהוא מכיר בגמולותיו, ויצליח ללמוד אלף בית ויאמר יש אנשים שגם אלף בית לא יודעים, אח"כ הוא ילמד חומש ויאמר יש אנשים שגם חומש לא יודעים, אח"כ הוא ילמד תורה ויאמר יש אנשים שאין יודעים משניות, ואח"כ הוא ילמד הוי"ת דאבי ורבא והוא לא ידע ללמוד תוס', ויאמר יש אנשים שגם גמ' לא יודעים ללמוד, ואח"כ הוא ילמד תוס' ולא יבין רעק"א וכד' ויאמר יש אנשים שגם תוס' לא יודעים ללמוד, וכן ע"ז הדרך, אבל אם אין את השמח בחלקו זה מוסקו, ויש חשש שהוא לא יצליח גם ישבר חלילה מללמוד תורה.

ולכן רק כשהיא ראתה שיש בו את התכונה של שמח בחלקו היא ידעה שהוא יוכל להצליח ללמוד תורה, ואז היא אמרה לו זיל ללמוד תורה, כיון שמי ששמח בכל תום¹ שהוא לומד, ומרגיש שזה ממש מחיה את נפשו,

אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה

לאלקי הרוחות, מודה לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם, עונה ואומר במה אקדם, אקדמנו בעולות, כי סבבנו ואלקים פלטים מזוינים בחרותם וברמחים, אותי דמו להרוג ושללי לבו, ו' אלקי ב' בטח לי ב' ועזרת, עשה עמי ככל נפלאותיו ויעליו עמנו, ובדין אני חרב אני בידו, בעבור תדעון כי לא בחרב וחסות יושיעד', הנה כי זה האיש שראה רעה ויסתירהו ה', מרבה היותו לה' עד בלי ד', אך אשר לא עצבו' לראות ברע, ויסתר עמל מעיניו שראו שאנו ושלנו, לא יורה אתה, כי לא דעת לו את תבונה לאמר, עשר ידות אני חייב הרוחות לשם ה', מאשר לא העביר ה' עיניו מראות ברע, כי הוא הגיע עד שערי מות, ואני אפילו לא ראיתי רעה, והן אצלנו
ואת, אמרת ה' צורפה שאמר המבורר, באמורו אשר סתר לי, כלומר שאת, ואני הצר ואנצל ממנו, כי אם סתר לי מצד צאתי. שברך הסתר ממני תצילני מהרע, לא אראנו, כי רמסא אשורו ממני הדרך אשר הצר ב' ולא אהיה כאשר ילך בטח, כי לא יראה ברע, ויחשוב כי הדרך הוא שהיה בטוח, וא' ה' פער ב' את, שעל ק' את וידה את ה', כאשר אשר ראה רעה וניצלו, לא אדבר רני פלס, שהוא רנות של פליטס, אהיה מסובב סלה. כי איבד כי יותר אני חייב לרנו. מאשר נצטער והצילו ה' עבלי שנחות

שמעתי בשם הדין' ר' פאל ברלין שליט"א ששמע ממי ששמע מהגאון ר' יעקב ראובן כעניס יצ"ל שאמר בהספדו על הגאון העדין ר' דוד ברוך יצ"ל כי הפסוק אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובכני סלה שהקב"ה מציל האדם מצר שלא על ידי האדם הצרה, אבל רני כשהואדם מרצה ושוכנע להקב"ה לקחת לרנו כמה שפלט שיהיה בתוך הצרה ויחזק ממנו, שהרי מי שהקב"ה גאלו שלא היה בתוך הצרה כלל הרי צריך לשבח ולפאר יותר להקב"ה שהרי לא הפחידו והיה במנותח ונפש אלא שצריך להלל ולשבח יותר וכמו מי שהיה בתוך הצרה שמרגיש יותר את העוצמתו ולו.

ובאלישך פרשת צו כתב בדברים האלה וז"ל והוא הדבר הכתוב אצלנו על הנשים (תהלים לב): אתה סתר לי צמר עתוני וכו'. והוא, כי מהה דרך האיש, שאם יש עמבר המדבר, יאמרו אליו מה טובה של הדרך הזאת, המביאה את אדם ערע, אם יש לה כלטים אם אין, כי יש, ויאמר, הדרך בטוחה לא שכן אף מער, ויובל אני להביא אתו הרקבא ודגני ואין מכלים, וזה הדרך לכו בו לא תפחדו ואל תראו, והיו היום ונהגו איש כב מדובר ההוא. וזה נראה כמזור רוח. ופיו מכלל הדורות ושנשבות

אמיתית של ישראל ינעה בקניין הגוף ושפיר נוהג בו קדושת שביעית, וכל מה שמספקנין אי שביעית
ונוהג בשדה של הפקר אינו אלא בזמן שאין חיובל נוהג דבזה ההפקר אינו חוזר לבעלים א"כ אפשר
שאינו נוהג בו שביעית, ולזה הוצרך קרא דלדורותיכם להיבא דהיובל נוהג, אבל להיבא דאין חיובל
נוהג יועיל הפקר לפטור משביעית.

יבואר אם קניין הגוף סגי לקרקע בא"י לקרבן פסח ולחייב בשביעית ולחייב מזוזה

וּנְמָצָא דסגי בקניין הגוף כדי שיהא קדושת שביעית נוהגת בו ואי"צ שיהא לישראל קניין פירות כדי שיהא קדושת שביעית נוהגת בו, וכן לעניין קרבן פסח כל שיש לו קניין הגוף בקרקע ובבא"סגי כדי שיהא חייב בקרבן פסח וחשיב שיש לו קרקע בבא"ס, ומאידך מי שיש לו בית בבא"ס ומפקירו פטור ממוזזה אע"פ שחוזר לבעלים ביובל שהרי לר"א מכשירי מוזזה אינו דוחין את השבת בכל מקום משום דבידו להפקירו והרי בזמן שהיויבל נוהג הפקר חוזר לבעלים והרי הוא שלול בקניין הגוף אך אי"ל לעניין מוזזה כל שאין קניין הפירות נדחיה אינו חייב במוזזה שלחובו המוזזה בענין ביתו וכל שהפקירו ואינו ביתו להשתמש בו אינו חשוב כבית. אפי' שלעניין קניין הגוף חשוב כבית.

ובקה"י שם כתב דהא דהפקר חוזר לבעלים ביובל בספר ברוך טעם נסתפק בזה והאריך בזה, ובחזון איש בכורות סימן כ"ז ס"א כתב שאם הפקיר שדהו וזכה בו אחר חוזר ביובל ואם לא זכה בו אחר נסתפק אם יחזור ביובל יעו"ש.

ובדרך אמונה (שמיטה ויובל פ"א אות צ"ו) כתב הפקר חוזר לבעלים ביובל, ומקורו מהחז"א, והוסף שם להפקר ביד הפקר בודאי אינו חוזר בעלים ביובל, ומקורו מק"י (שביעית סי' ב'), שכתב בדעת הרמב"ם כי דירושת הבעל אינו חוזר ליורשי האשה אע"פ שירושת הבעל דרבנן והיינו שטמא משום דהפקר ב"ד מהני שלא יחזור לבעלים ביובל, והוא משום דב"ד הפקירו גם אחרי היובל.

ונמצינו למדים שנחלקו האחרונים אם הפקר חוזר לבעלים ביובל, ובדרך אמונה פוסק דחוזר לבעלים ביובל, אך בהפקר ב"ד הפקר אינו חוזר לבעלים ביובל לכו"ע.

ולדבריו אפשר דלהכי כתוב על קברם של אלדד ומידד אחי אהרן ולא ההוזכר שהם אחי משה, דגירות דמשה היה כקטן שנולד דמי ואין לו אחוה כלל.

בייחוס אלדד ומידד

ובעיקר מה דאיתא בדעת וקנים בעה"ת דאלדד ומידד ונילדו לעומד אחר
מקומו תורה. צ"ע ד"א"ה היו בני שנה והתורה הענידה אספה לי' שבעים איש
מזומנין "ישראל" שוהיו מתנבאים במחנה ותימא לומר שהיו בני שנה.
וראיתי שחוקר בזה בהגהות הגר"ח קניבסקי שליט"א על ספר מגילות
ספר על התורה.

ייעוץ בתרגום וניתן פרשת בעלותך שכתב דאָדד ומידד היו אחי אהרן וימשה מן האם שיוכבד כשגורשה עמרו במצרים הלכה ונישאה לאליצפן בן פרץ וטולדו אלדד ומידד ואח"כ החזירה עמרו. והחזיר גרשותו ויבלא"ה היתה גם דודתו ומותרת לו קודם מתן תורה. וזה היפך ממש"כ" של קברם של אלדד ומידד לדתרגום ונתן היו אחים של משה מן האם וילא מאב.

וזהנה ברש"י הביא על מה שדברה מרים במשה הוא משום ששמעה צפורה שאמרה אוי להם לנשותיהם של אלו שיפרשו מהם ומבואר שהיו נשואים נשים. ולא יתכן שהיו קטנים כ"כ.

יכן מבואר שנבחרו לשבעים זקנים מי שהיו שומרי בני ישראל במצרים, יצ"ע, וצריך לומר שהמדרשים חלוקים בזה.

שבאמת הוא רוצה לדעת את כל התורה כולה, אבל מה שהוא יודע זה גם שמחה היא לו, הוא יכול להצליח מאד בלימוד התורה.

יבנון שלפעמים יש בחורים לידו שיודעים את כל התורה כולה, וזה יוצר לפעמים הרגשה של חלישות הדעת, וחלישות הדעת זה מסוכן, אבל אם אדם חי עם הרגשה של שמח בחלקו על כל גמ' שהוא יודע הוא יכול להיות ר"ע, ושיא יהי' שמח בחלקו זה דבר המסכן את הצלחתו.

ידוע מהגר"א שאע"פ שידע את כל התורה כולה, אמר שצריך שיהיה שמחה בחלקו גם בתורה, ולכן גם אם לא יודעים הכל, צריך להיות שמחה בבחלקו במה שכן יודע, ואז יגיע למעלות נפלאות, דיועד מה קשה לו, וזה גם טוב. הוא יודע מה לא ברור לו. וזה גם טוב.

ישיש כאלה שאם לא יודעים הכל הם נשברים, ואומרים אי הכי לא בעינא, וכמו שאמר ירבעם בן נבט להקב"ה שאמר לו חזור בך ואני ובן ישי נטייל בגן עדן, אמר לו מי בראש אמר לו בן ישי בראש, אמר לו אי הכי לא בעינא, ולא משום שהוא לא רצה כבוד, שהרי לטייל עם הקב"ה בגן עדן

זהו שלמות שאין למעלה ממנה, אבל מאחר שאינו בראש הרי לא יזכה לשלמות הגמורה והוא רצה שלמות, וע"י חסרון במעלה של שמח בחלקו אפשר להפסיד הכל.

שמעתי מידי הגאון ר' יששכר דב איכאון שליט"א דאחר הפרק בתהלים שעוסק בארבעה חייבים להודות מי שהיה בצרה וניצל, בסוף ואותו הפרק כתיב מי חכם וישמר אלה ויתבונן חסדי ד' המכונה שמי חכם יתבונן להודות כשהשק"ם הסתיר פניו מן הצרה שלא תיתן עמו כלל.

יכבדוהו כבוד בספר פלא יועץ ערך שמחה ו"ל וכבו כתבו גורי האר"י
שבאמרו ברוך אלקינו שבאנו לכבדו והבדילו מן התועים ותן לנו
תורת אמת וברך באמרו עלינו לשבח הארון המולד שלא עשנו כגוי'
הארצות וכו' ושמך ישראל שמחה בך כמו שהוא חסדך והצלולו
מה השפה ונשארו מלך כי אי שרפה בשרפת הופש ואי מלכות ברויות

עבד מלך גדול ונרא משרת לפניו וכן באמרו אשר ברח בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו או באמרו אשר קדשנו במצוותיו וכו' ע"ל, והיינו שצריך לשמוח במה שזכינו לעבוד את בוראנו כמו שצו לנו לעבוד אתו ולתקח מאתו את אמונתנו וזכינו לעמוד לשרת לפניו וגם כשלא נמנע מאיחודו או שנקיטתו כמו שפלטנו והיצינו ממצרים האנו

לע"נ ר' יעקב צבי ז"ל בן יבדלחט"א ר' שלמה נחמיה שליט"א

לצילומי נשמות היסד ישרים ר' יוסף בז סטי ד"ל שחיה מאיר פניו לבן אדם נלב"ע ליל שבת ז' דר"ה תשפ"א • יהי זכרו ברוד